

Fotografie, pohlednice, tisková vyobrazení

Garant tematické databáze: **Pažoutová Jana, Mgr.**, archivářka SOkA Liberec, tel: +420 488 577 811, pazoutova@soalitomerice.cz; **Jakubec Pavel, Mgr.**, vedoucí SOkA Semily, tel: +420 488 577 830, jakubec@soalitomerice.cz

[Ke stažení ve formátu PDF](#)

Vazba na Pravidla

Tematická databáze (TD) Fotografie, pohlednice, tisková vyobrazení spadá v rámci požadavků na rozšířený popis do [Pravidel - 5.12 Fotografické archiválie](#) a [5.16 Pohlednice](#). Pro potřeby SOA je uplatňován podrobnější zápis.

Další použité zdroje:

Výzkumná zpráva projektu „*Zpracování postupu na záchranu světlocitlivých archivních dokumentů na skleněné podložce (deskové negativy), jejich ošetření, archivaci (dlouhodobé uložení), zabezpečení a zpřístupnění*“. Projekt výzkumu a vývoje č. NA 3671/2007-12.

Dostupné [on-line] z WWW < https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2019/06/negativy_01.pdf > a < https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2019/06/negativy_02.pdf >.

Co zapisovat?

Databáze slouží primárně ke katalogizaci fotografických dokumentů a pohlednic.

Fotografický dokument je jedna z variant obrazového dokumentu, vzniklý postupem statického fotografického zobrazení – **negativy, pozitivy, klasické papírové fotografie**. Z hlediska vhodnosti popisných polí se zde evidují i **pohlednice**, ač se technicky vzato nejedná o fotografický dokument, neboť do roku 1960 byly zhotovovány technikou ušlechtilých fotografických tisků, po roce 1960 pak ofsetovým tiskem.

V opodstatněných případech lze do databáze evidovat i jiný obrazový materiál – tisková vyobrazení, a to ve smyslu fotografií (vyobrazení) vytištěných na papíře, pocházejících z dobových publikací, periodik, pamětních listů, pozvánek apod.

V databázi by měly být evidovány pouze výše zmíněné dokumenty, které jsou **archiváliemi** (v evidenci NAD). Fotografické reprodukce archiválií (reprodukce archiválií k uživatelským účelům a bezpečnostní kopie (POCO)) by zde neměly být evidovány. Jde vlastně analogicky o stejný princip jako u digitálních reprodukcí. Např. pokud k listině nemáme digitální reprodukci, ale máme kvalitní fotografickou reprodukci, můžeme ji po naskenování připojit k příslušnému záznamu v databázi Listiny. Stejný sken však již neevidujeme v této TD.

Dalším příkladem „**nearchiválií**“ jsou fotografické dokumenty, které se v archivu nasbírají jakožto skeny originálů z jiných archivních a kulturních institucí nebo od soukromých osob. Zde je sice vhodné k jejich evidenci použít tuto TD. **V tomto případě je však nutno přikročit k přísnému oddělení, tzn. vytvořit pro tyto záznamy samostatnou kapitolu,**

evidovat v rámci "pseudo" NAD a v poli Možnost zveřejnění musí být zvolena hodnota „Nepublikovat“!!!

U fotografických dokumentů by měl být vždy uplatňován provenienční princip. Fotografie by neměly být přesouvány z fondů původce do uměle vytvořených sbírek.

Stanovení evidenční jednotky

Správné vymezení fotografických archiválií viz Pravidla - [2.9.3 Druhy evidenčních jednotek - 10. Fotografické archiválie](#).

Pozor! Mnoho fotografických archiválií je však součástí množstevních evidenčních jednotek (karton, fascikl, balík) a takto se i evidují!

Na co si dát pozor?

- V případě, že fotografická archiválie je na nestabilním materiálu a došlo k jejímu zničení, uchovaná kopie je vykazována jako originál.
- **S pohlednicí nelze zaměňovat fotografii, která na první pohled nese znaky poštovní korespondence** (tj. z jedné strany obraz a z druhé strany místo pro psaný vzkaz). Rozhodující pro určení ev. j. je způsob zhotovení: fotografickou cestou (fotografie), tiskovou technikou (pohlednice).

U souboru fotografií viz [Soubor jednotlivostí vs. jednotlivost](#).

Úroveň popisu

Lze uplatnit jako **složku** (např. soubor fotografií), **jednotlivost** nebo i jako **část jednotlivosti** (např. fotografie nalepená v kronice).

Podkategorie záznamu

U této TD se rozlišují tři podkategorie:

- **fotografie** - vymezení v souladu s evidenční jednotkou "fotografické archiválie" - viz [Pravidla - 5.12 Fotografické archiválie](#).
- **pohlednice** - vymezení v souladu s evidenční jednotkou "pohlednice" - viz [Pravidla - 5.16 Pohlednice](#).
- **tisk** - fotografie (vyobrazení) vytištěné na papíře, pocházející z dobových publikací, periodik, pamětních listů, pozvánek apod. Jako evidenční jednotka je vymezen různě.

Evidenční jednotka není pro zařazení do podkategorie rozhodující! Pokud je např. fotografie součástí aktového materiálu (EJ = karton), popíše se jako jednotlivost vnořená ve složce (kategorie/podkategorie záznamu = Fotografie, pohlednice, tisková vyobrazení/fotografie).

Datum vzniku

U analogového nosiče záznamu, který byl použit v okamžiku pořízení fotografického záznamu (například negativ) a u digitální fotografie (z digitálního snímáče) se zde zapisuje

čas, kdy došlo k zachycení statického fotografického zobrazení – expozice. Nikoli datum vyvolání snímku.

Obsah

Pro popis obsahu obecně platí, že se popisuje, co je **vidět** na jednotlivých fotografiích, pohlednicích – žádné domněnky, předpoklady, dedukce. Při popisu postupujeme obvykle od levé dolní části do pravého horního rohu. Popis může být narativní (ve větách) nebo formou klíčových slov.

Místo fotografování

Pole napojené na přístupové body třídy "geografický objekt" povinné vždy při popisu jednotlivosti anebo části jednotlivosti.

U všech fotografických archiválií se zde uvádí místo vzniku fotografického záznamu ve smyslu zachycení obrazu prostřednictvím optické soustavy = jde o místo, kde stál při fotografování fotografický přístroj. V případě pořízení více záznamů na jeden nosič na více místech se uvedou všechna místa. To platí i pro případnou dvojexpozici na jedno políčko. Jde o speciální roli uplatněnou v SOA, neboť uplatnění standardní role "Místo vzniku jednotky popisu" neodpovídá vžitě praxi v SOA a badatelskému pohledu. **Pokud není místo fotografování uvedeno, je potřeba vyjádřit tzv. "neurčeným" přístupovým bodem"**

Orientace

Viz [Pravidla - 5.2.7 Orientace z hlediska světových stran](#).

Pokud je možné, zachytit pozici objektů na snímku vůči fotografovi. Např. pomocí světových stran, vztahením k poloze jiného objektu.

Rozměry

Rozměry fotografií se uvádějí v pořadí **šířka x výška**, závaznou jednotkou je milimetr.

U fotografií neadjustovaných a nerámovaných lze uvádět přímo rozměr papírové podložky. Taktéž u fotografií s úzkým „bílým rámečkem“ kolem samotného zobrazení. V případě, že se výrazně liší rozměr podložky a obrazového pole, je možno to uvést (např. fotografie šířka 90 mm, výška 130 mm, obrazové pole čtvercové 120 x 120 mm). Pokud je fotografie zarámovaná nebo adjustována třeba na kartonu (pasparta), je potřeba popsat zvlášť rozměr fotografie a zvlášť podkladu - pasparty, rámu (např. ... fotografie šířka 130 mm, výška 180 mm; pasparta šířka 200 mm, výška 280). V případě kulatých obrazů se uvádí průměr v cm (např. ... průměr 100 mm); v případě oválu se uvádí délka obou os - vertikální i horizontální (např. ovál (šířka x výška) 100 mm x 150 mm).

Technika záznamu

Pole napojené na číselník. Výběr z následujících hodnot:

Hodnota	Vysvětlení
klasická fotografie	Klasická fotografie na papírové podložce, negativ, diapozitiv, pohlednice (poštovní korespondence) zhotovené metodou "pravé fotografie".
tisk	Tisková technika: např. pohlednice (ofset); fotografie otištěná v publikaci, periodiku.
digitální fotografie	Digitální fotografie pořízená digitálním fotoaparátem uložená ve standardním obrazovém formátu (většinou JPG, TIF apod.)
historická fotografická technika nebo ušlechtilý tisk	Konkrétní vyjádření techniky se uvede do pole Technická poznámka.
jiné	Zejména instantní metody zhotovení fotografického pozitivu 2. poloviny 20. století (např. POLAROID). Typ instantní metody pomůže určit garant tematické databáze.

V případě pochybností o technice záznamu (zda je fotografická nebo tisková), je možno kontaktovat [BcA. Barboru Martínkovou](#) (restaurátorská dílna SOA v Litoměřicích) nebo [Mgr. Pavla Jakubce](#) (SOkA Semily). Obdobně při určení historických fotografických technik nebo ušlechtilých tisků (1839 - cca 1960).

Technická poznámka

Mimo jiné je zde možno okomentovat i obrazovou kvalitu (např. přexponováno, podexponováno).

Možnost zveřejnění / Práva k jednotce

U fotografického materiálu je zvláště důležité dbát na případné autorské právo autora snímku nebo jeho dědiců. Zpravidla se pak volí hodnota "Popisná data + přílohy bez možnosti stažení" a do pole Práva k jednotce se poté zapisuje formulace "Stažení reprodukce neumožňují licenční podmínky."

Přístupové body - povinné a doporučené role

Následuje výčet rolí, u kterých by měl být napojen přístupový bod, pokud je znám.

A) Podkategorie Fotografie

Role	Třída	Povinnost	Vysvětlení
Fotograf	Korporace / Osoba/bytost	vždy u jednotlivost (<i>validace na upozornění</i>)	Subjekty, které pořídily fotografický záznam ve smyslu prvotního zachycení obrazu na citlivý povrch. Pokud je v případě fotografických živností známa pouze korporace a nikoli konkrétní fotograf, který pořídil fotografický záznam, uvede se název korporace, pokud jsou známy oba subjekty, uvedou se oba, a to i tehdy, když se jedná o podnikající fyzickou osobu. <i>Pokud není autor</i>

Role	Třída	Povinnost	Vysvětlení
			<i>uveden, je potřeba vyjádřit tzv. <u>"neuvedeným" přístupovým bodem!</u></i>
Příjemce	Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	-	Zde subjekty: - které si vytvoření fotografických záznamů objednaly ve vztahu zákazník – dodavatel pro svou úřední nebo soukromou potřebu (například zákazníci fotografických živností). / - jimž byly fotografické záznamy dedikovány. / - jimž byly určeny fotografie nesoucí znaky poštovní korespondence.
Odesílatel	Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	-	Subjekty, které zaslaly fotografie nesoucí znaky poštovní korespondence.
Výrobce nosiče záznamu	Korporace / Osoba/bytost	-	Výrobci kinofilmů, fotografických papírů, papírových podložek, dále pak subjekty, které vyvolaly fotografie atp. Pokud bylo vyvolání provedeno v zaměstnaneckém poměru, uvádí se pouze korporace.
Místo vzniku jednotky popisu	geografický objekt	-	<u>Dle NZP:</u> U analogového nosiče záznamu, který byl použit v okamžiku pořízení fotografického záznamu (například negativ) a u digitální fotografie (z digitálního snímáče) se místo vzniku shoduje s místem vzniku fotografického záznamu ve smyslu zachycení obrazu prostřednictvím optické soustavy = jde o místo expozice. V případě pořízení více záznamů na jeden nosič na více místech se uvedou všechna místa. To platí i pro případnou dvojexpozici na jedno políčko. Místo výroby nosiče záznamu se zde neuvádí, lze jej případně dohledat přes výrobce nosiče záznamu. Taktéž místa, jež byla při pořízení záznamu zachycena, jsou evidována jako entity zachycené jednotkami popisu. <u>Stanovisko SOA:</u> U negativu, pozitivů a digitálních fotografií se zde očekává zápis místa expozice (pro toto je primárně určena role "místo expozice"); u fotografií na papírové podložce pak místo, kde byla fotografie vyvolána na papír (fotoateliér, domácí temná komora atd.) - toto je poměrně irrelevantní informace, u amatérských fotografií navíc těžko zjistitelná! Vyplnění této role proto nebude vyžadováno!
Související entita	vše	-	Viz výše - evidují se zde místa, události, osoby, objekty apod., jež byly při pořízení záznamu zachyceny. Např. fotografie

Role	Třída	Povinnost	Vysvětlení
			zachycující masív Lysé hory, focená z protějšího kopce Ondřejník. Jako "místo expozice" uvedeme Ondřejník, jako "ostatní entity zachycené jednotkami popisu" pak Lysou horu.

B) Podkategorie Pohlednice a Tisky

Role	Třída	Povinnost	Vysvětlení
Vydavatel/nakladatel	Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	-	
Odesílatel	Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	-	Jako nepovinný údaj např. u pohlednic prošlých poštou.
Příjemce	Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	-	
Fotograf	Korporace / Osoba/bytost	-	
Tvůrce výtvarné stránky	Korporace / Osoba/bytost	-	Včetně tvůrců štočků.
Tiskárna/tiskař	Korporace / Osoba/bytost	-	
Místo vydání	geografický objekt	-	
Místo vzniku předlohy popisované kopie	geografický objekt	-	Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.
Související entita	vše	vždy u jednotlivostí pro třídu "geografický objekt"	Evidují se zde místa , události, osoby, objekty apod., jež byly při pořízení záznamu zachyceny.

Ostatní role jsou dobrovolné.

Ostatní prvky popisu

Ostatní prvky popisu dle kapitoly [4 Společná pravidla zpracování archiválií v SOA](#).